

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และพนักงานครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความคิดเห็น
  - 1.1 ความหมายของความคิดเห็น
  - 1.2 ความสำคัญของความคิดเห็น
  - 1.3 การวัดความคิดเห็น
2. สถานศึกษา
  - 2.1 ความหมายของสถานศึกษา
  - 2.2 ความสำคัญของสถานศึกษา
  - 2.3 ขอบข่ายของสถานศึกษา
3. การบริหารงานวิชาการ
  - 3.1 ความหมายการบริหารงานวิชาการ
  - 3.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
  - 3.3 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
4. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
  - 4.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - 4.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
  - 4.3 ด้านการวัดผลและประเมินผล
  - 4.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  - 4.5 ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
  - 4.6 ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความคิดเห็น

1. ความหมายของความคิดเห็น

นวนพ วงศ์เสงี่ยม (2547, หน้า 19) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออก ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเป็นผลมาจากประสบการณ์ ความรู้ของผู้แสดงความคิดเห็น อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้

เพทาย ศิริมุสิกะ (2547, หน้า 8) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ การตัดสินใจ ความรู้สึกประทับใจที่ไม่ได้มาจากการพิสูจน์หรือซึ่งนำหน้าความถูกต้องหรือไม่

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2550, หน้า 9-11) กล่าวถึง ความคิดเห็นว่า หมายถึง การแสดงความคิด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับงานหรือองค์กร หากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้ว จะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือผูกพันสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

สนองชัย ศรีอุทัย (2550, หน้า 30) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกส่วนบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นการพูด หรือการเขียน ซึ่งบุคคลนั้นมีความรู้สึกอาศัยพื้นความรู้ ประสบการณ์ สถานภาพ สิ่งแวดล้อมและความเชื่อเป็นพื้นฐาน ซึ่งความคิดเห็นที่แสดงออกมานั้น อาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับบุคคลอื่นก็ได้ เป็นส่วนหนึ่งของเจตคติหรือใช้แทนกันได้

เกษียร มีแต้ม (2551, หน้า 9) ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความรู้สึกหรือความเชื่อส่วนบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้ ทัศนคติ มาเป็นส่วนประกอบการตัดสินใจมีการแสดงออกด้วยวิธีการพูด การเขียน การปฏิบัติหรือการสื่อสารด้วยรูปแบบต่าง ๆ

อีแซค (Isaak, 1981, p. 203) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางคำพูดหรือคำตอบที่บุคคลได้แสดงออกต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะจากคำถามที่ได้รับทั่ว ๆ ไป

เว็บสเตอร์ (Webster, 1983, p.203) ได้ให้ความหมาย ความคิดเห็นว่า หมายถึง ความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอน หรือความรู้อันแท้จริง แต่จะตั้งอยู่ในจิตใจ ความคิดเห็น และการลงความเห็นของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดจากประสบการณ์ ทั้งที่เป็นคำพูด การเขียน และการปฏิบัติ จนสื่อให้กับผู้อื่นรับรู้ด้วยรูปแบบหรือวิธีการต่าง ๆ

2. ความสำคัญของความคิดเห็น

สมโชค แก้วสีดวง (2544, หน้า 12) ได้ให้ความสำคัญของความคิดเห็นว่า มีความสำคัญต่อการตัดสินใจ และการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลนั้นโดยตรง ซึ่งจะเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้

นวนพ วงศ์เสงี่ยม (2547, หน้า 19) กล่าวว่า ความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงาน การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆ หรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน การดำเนินงาน รวมทั้งการฝึกหัดการทำงานด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่างๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและตามความพอใจของผู้ร่วมงาน

กวิสรา สุวรรณบุตร (2550, หน้า 15) ได้ให้ความสำคัญของความคิดเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการวางระบบงาน ทำให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2552, หน้า 185) ได้ให้ความสำคัญของความคิดเห็นว่าเป็นการแสดงความคิด ความรู้สึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สังคมหรือประเทศชาติ

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความสำคัญของความคิดเห็น มีดังนี้

1. เป็นแนวทางให้มีโอกาสใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจ เลือกวิถีทางแก้ปัญหาได้หลายทางด้วยความสุขุมรอบคอบขึ้น
2. เป็นการแสดงความคิด ความรู้สึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สังคมหรือประเทศชาติ
3. มีความสำคัญต่อการตัดสินใจ และการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลนั้นโดยตรง ซึ่งจะเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้
4. เป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการวางระบบงาน ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3. การวัดความคิดเห็น

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์ (2547, หน้า 240-242) กล่าวถึงการสร้างแบบวัดความคิดเห็นมีหลายวิธีและที่นิยมรู้จักกันแพร่หลาย ได้แก่

1) เทอร์สโตน (Thurstone)

มาตราวัดความคิดเห็นแบบของเทอร์สโตน (Thurstone) เป็นแบบสากล มีช่วงระยะเท่ากัน (equal apperaring intervals) มีวิธีสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1 สร้างข้อความวัดความคิดเห็นที่ต้องการศึกษาขึ้นมาชุดหนึ่ง (statement) แต่ละข้อให้มี 11 คำตอบเรียงจากลำดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งจนถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนนเรียงลำดับจาก 1 ไปถึง 11 ดังตัวอย่าง

ข้อความ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการฝึกอบรมจริยธรรม

คำตอบ 1.....2.....3.....4.....5.....6.....7.....8.....9.....10.....11

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1.2 นำข้อความที่สร้างขึ้นมาวิเคราะห์ หากคุณค่า ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าความแปรปรวน โดยใช้ค่าพิสัยในควอไทล์ (interquartile range) ค่าที่ได้มาควรเป็นค่าต่ำ ๆ ไม่ควรเกิน 1.67 ถ้ามีค่ามากกว่าแสดงว่าข้อความนั้นไม่ชัดเจน มีความคลุมเครือ

1.3 นำแบบสอบถามไปหาค่าความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability)

2) ลิกเคิร์ตสเกล (Likert scale)

เป็นวิธีที่รู้จักกันแพร่หลายมากวิธีหนึ่ง เพราะง่ายต่อการวัด ไม่มีกระบวนการอะไรมากมาย การวัดความคิดเห็นแบบลิกเคิร์ตที่มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 รวบรวมหรือเรียบเรียงข้อความที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่ต้องการจะศึกษาข้อความแต่ละข้อความจะมีทางเลือกได้ 5 ทาง คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อความควรจะเขียนในแง่ของความรู้สึก ความเชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริง ข้อความประกอบด้วยข้อความที่สนับสนุน (เชิงบวก) และต่อต้าน (เชิงลบ) คละกันไป เป็นข้อความที่สั้น เข้าใจง่ายและชัดเจน สำหรับการให้คะแนน ถ้าข้อมูลมีลักษณะเป็นเชิงบวกให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน

แต่ถ้าข้อความใดมีลักษณะเป็นเชิงลบ จะให้คะแนนกลับกัน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน

นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับประชากรกลุ่มที่จะทำการศึกษา

2.2 นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (discriminant power) โดยใช้สูตรสถิติการทดสอบที (t-test) ซึ่งแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ค่าที่ (t) ที่คำนวณได้ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป หมายความว่า กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2.3 นำแบบสอบถามที่เลือกได้แล้วไปทดสอบความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability) แล้วจึงนำไปใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549, หน้า 13) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดความคิดเห็น ซึ่งมีหลายวิธีตามการพัฒนา ได้แก่

1) การพัฒนาแบบวัดความคิดเห็นตามวิธีของเทอร์สโตน (Thurstone) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายของความคิดเห็นที่ต้องการศึกษา การรวบรวมข้อความที่จะแสดงความคิดเห็น การให้ กลุ่มผู้ตัดสินพิจารณาข้อความและกำหนดค่าข้อความความคิดเห็นการคำนวณค่าประจำข้อ และค่าการกระจายของความคิดเห็นของผู้ตัดสิน การคัดเลือกข้อความ เพื่อนำไปใช้วัดความคิดเห็น และการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความคิดเห็นทั้งฉบับ

2) การพัฒนาแบบวัดความคิดเห็นตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายของความคิดเห็นที่ต้องการศึกษา การเขียนข้อความ การกำหนดคำตอบ และน้ำหนักคะแนนของตัวเลือก การคัดเลือกข้อความ และการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความคิดเห็นทั้งฉบับ

3) การพัฒนาแบบวัดความคิดเห็นตามวิธีของออสกู๊ด (Osgood) การกำหนดช่วงบนมาตรวัดและการกำหนดคะแนน การคัดเลือกข้อความ และการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความคิดเห็นทั้งฉบับ

4) การพัฒนาแบบวัดความคิดเห็นตามวิธีของฟิชบายน์และไอเซน (Fishbein and Ajzen) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายของความคิดเห็นที่ต้องการศึกษา การสำรวจความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ การคัดเลือกความเชื่อเด่นชัด การนำความเชื่อที่คัดเลือกได้นำไปสร้างข้อคำถาม การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความคิดเห็นทั้งฉบับ

มอร์แกน, และคิง (Morgan, & King, 1971, p.516) กล่าวว่า การวัดความคิดเห็น การจะให้ใครออกความเห็นควรถามต่อหน้า ถ้าจะใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็น ต้องระบุให้ผู้ตอบตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับข้อความว่าเป็นเชิงบวกหรือเชิงลบ

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่า การวัดความคิดเห็น มีหลายวิธี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวัดความคิดเห็นในลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ที่ได้รับความนิยม คือ แบบวัดความคิดเห็นของเทอร์สโตน (Thurstone) และลิเคิร์ต (Likert) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดความคิดเห็นตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

สถานศึกษา

1. ความหมายของสถานศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ (2544, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาตามแนวคิดของฮอย (Hoy) และมิสเกล (Miskel) ไว้ว่า สถานศึกษา หมายถึง องค์การที่ผู้บริหารผูกพันกับเรื่องของการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้ายของสถานศึกษาก็คือ การเรียนรู้ของนักเรียน

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 117) ให้ความหมายของสถานศึกษาว่า หมายถึง ที่ตั้งหรือบริเวณที่ใช้เพื่อการเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม โดยมีบุคลากรที่ทำหน้าที่บริการ สนับสนุนและการจัดการศึกษา

วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์ (2546, หน้า 21) ได้กล่าวถึง ความหมายของสถานศึกษาว่า หมายถึง องค์การซึ่งบุคลากรในองค์กรเป็นครู อาจารย์ ที่ทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความเป็นปัญญาชน สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ก็คือองค์กรที่จัดการศึกษา ซึ่งเรียกกันว่า สถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษา จึงรวมความถึง สถานพัฒนาเด็กโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547, หน้า 3) ระบุไว้ในมาตรา 4 ว่า สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2556, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือเอกชน เช่น โรงเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป สถานศึกษา หมายถึง องค์กรที่จัดการศึกษา และพัฒนาคุณภาพคน อาจจัดตั้งเป็นโรงเรียน สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

2. ความสำคัญของสถานศึกษา

วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์ (2546, หน้า 20) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสถานศึกษาว่า ในกระบวนการศึกษาอบรมทั้งหมด ต้องนับว่าโรงเรียนมีความสำคัญเป็นพิเศษ โรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาสมรรถภาพทางสติปัญญา ฝึกหัดการพิจารณาไตร่ตรอง นำเข้าถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่คนในยุคก่อนได้สร้างสมไว้ ส่งเสริมความรู้จักคุณค่าต่าง ๆ เตรียมชีวิตในด้านอาชีพ ทำให้เกิดสัมพันธไมตรีจิตขึ้น ในระหว่างนักเรียนที่มีฐานะทางสังคม

และอุปนิสัยต่างกัน ส่งเสริมจิตใจที่โน้มเอียงไปในทางที่ เฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนนั้นเหมือนกับ ก่อตั้งศูนย์อันหนึ่งขึ้น กิจกรรมและความก้าวหน้าของศูนย์นี้ จะส่งผลไปถึงครอบครัว ครูบา อาจารย์และสมาคมทุกชนิด ซึ่งส่งเสริมพัฒนาชีวิตทางด้านวัฒนธรรม บ้านเมือง และศาสนา ทั้งยังส่งผลไปจนถึงสังคมในบ้านเมืองและประชาคมมนุษย์ทั้งมวล

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2546, หน้า 31-32) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งรวมวิชาการต่าง ๆ เพื่อสะดวกในด้านการเรียนรู้ของชุมชน
2. เป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีของชุมชน
3. เป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
4. เป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจการ และบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นที่โรงเรียน
5. เป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 (2547, หน้า 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นสถาบันที่พัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข เพราะฉะนั้นจึงต้องให้นักเรียนมีพัฒนาการ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จันทรานี สงวนนาม (2551, หน้า 120) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุในเกณฑ์ ตามพระราชบัญญัติและตามนโยบายของรัฐ โดยเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่สามารถทำให้นโยบายของรัฐเห็นผลการปฏิบัติที่เป็นจริง เกิดขึ้นและมีหน่วยงานระดับที่สูงกว่า สถานศึกษา รับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในระดับกรม จังหวัดอำเภอ หรือระดับเขตการศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานหลายระดับรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษา แต่สถานศึกษาถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการ ผลของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และมีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการศึกษา ที่จะให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สถานศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ด้านการศึกษา แก่สมาชิกในสังคม รวมทั้งการผลิตเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สถานศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่พัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพการที่จะได้ทรัพยากร บุคคลที่มีคุณภาพก็ต้องอาศัยการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุด ที่จะทำให้การบริหารการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาและสถานศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นความสำคัญในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ กระบวนการ เรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม คุณธรรมและจริยธรรม

3. ขอบข่ายงานของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 24) กล่าวในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 39 ได้กำหนดให้ สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

กิติมา ปรีดีติติก (2548, หน้า 41) ได้จำแนกขอบข่ายงานของสถานศึกษาไว้ 6 ประเภท ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานธุรการและการเงิน
3. การบริหารงานบุคคล
4. การบริหารอาคารสถานที่
5. การบริหารกิจการนักเรียน
6. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549, หน้า 82) กล่าวว่าขอบข่ายการบริหารและ จัดการศึกษาของสถานศึกษา นั้นแบ่งเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการและการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
7. งานจัดองค์การหรือโครงสร้างของโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 158) กล่าวว่าขอบข่ายและภาระการบริหารงาน หรือหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา นั้นแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ
2. ด้านการบริหารงบประมาณ
3. ด้านการบริหารบุคคล
4. ด้านการบริหารทั่วไป

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1989, p.175) ได้เสนอว่างานบริหารสถานศึกษา มี 8 ประการ ดังนี้

1. งานสัมพันธ์ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่สำคัญต่อการบริหารงานของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้ความสนใจและนำไปปฏิบัติ ใน การระดมทรัพยากรทางความคิดและทุนทรัพย์จากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน

2. งานกิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการของนักเรียนในทุกๆด้าน รวมทั้งส่งเสริมด้านวิชาการให้กับผู้เรียน ได้มีความรู้ เจตคติที่ดี และทักษะต่างๆที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

3. งานหลักสูตรและการสอน เป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนและเป็นกรอบทิศทางในการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาทักษะกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถบรรลุมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนด

4. งานบริหารบุคคล การจัดหาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุด แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสุขและความพึงพอใจของบุคลากรในหน่วยงานด้วย

5. งานอาคารสถานที่ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้โรงเรียนดำเนินงานไปได้โดยสะดวก อาคารสถานที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

6. งานธุรการ งานที่เกี่ยวกับเอกสารหลักฐานในราชการรวมทั้งการควบคุมตรวจสอบอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานเพื่อให้การปฏิบัติงานของทุกฝ่ายดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ดีที่สุด

7. งานพัฒนาบุคลากร กระบวนการที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ความรู้ความสามารถทักษะและทัศนคติของบุคลากรให้เป็นไปทางที่ดีขึ้นเพื่อให้บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วนั้นปฏิบัติงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

8. งานประเมินผล เป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม เพื่อติดตามความก้าวหน้าของภารกิจและประเมินว่าภารกิจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

กริฟฟิน (Griffin, 1999, p.5) ได้กล่าวถึงบทบาทงานบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ

1. ความสัมพันธ์ชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น ครอบครัวองค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถานที่ราชการ องค์กรเอกชน และสถาบันสังคมอื่นๆ

2. การสรรหาและพัฒนาบุคลากร เป็นกระบวนการการจัดการ และการแสวงหาทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ได้ผู้สมัครที่เหมาะสมตามตำแหน่งงานที่ต้องการ

3. การปรับปรุงส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา

4. การจัดหาและดูแลเรื่องการเงิน อาคารสถานที่และอุปกรณ์

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่และขอบข่ายของสถานศึกษา จะดำเนินการบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป

การบริหารงานวิชาการ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

ดิเรก หอมรส (2548, หน้า 4) ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการและการอำนวยการทางวิชาการในสถานศึกษาตามสภาพที่เป็นอยู่จริง

หวน พันธุ์พันธ์ (2549, หน้า 4) ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ต้องมีองค์ประกอบในหลาย ๆ ด้าน เช่น ต้องมีการควบคุมดูแลการจัดอุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดแบบเรียน การจัดคู่มือครู เผยแพร่งานวิชาการ การวิจัยค้นคว้า ตลอดจนการนิเทศ

จันทร์ธานี สงวนนาม (2551, หน้า 148) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2552, หน้า 21) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการถ่ายทอดความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้เรียน การจัดสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา การวัดผลและประเมินผล การประกันคุณภาพ รวมถึงการจัดบรรยากาศเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1980, pp. 267-268) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการตั้งปรัชญาทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ จัดทำโครงการศึกษาต่าง ๆ การประเมินผลการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา และการจัดหาหลักสูตรการเรียนการสอน

เคสเลย์ และลูรี (Casley, & Lury, 1982, p.18) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาหรือโรงเรียนทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ในด้านวิชาการแก่ผู้เรียน ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการมีทำงานร่วมกับครู ให้คำแนะนำ และประสานงานให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ลี, และแวนฮอร์น (Lee, & Vanhorn, 1983, p.6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ดีขึ้น การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินการสอน เพื่อให้เป็นตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา

โบแชมป์ (Beauchamp, 1985, p.73) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีให้เหมาะสมกับเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและการจัดการศึกษาของชาติ

2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 33) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจให้การบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 163) กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการ ว่าเป็นงานหลักของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่วนงานอื่นๆถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมา และเป็นงานสนับสนุน ผู้บริหารที่ยึดเอางานวิชาการเป็นหลักในการบริหาร และมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ จะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ

อุทัย บุญประเสริฐ (2552, หน้า 23) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า การบริหารการศึกษา จะมีงานวิชาการเป็นแกนกลาง เป็นหัวใจและมีงานด้านอื่น ๆ เป็นงานสนับสนุนให้งานด้านวิชาการประสบความสำเร็จ งานวิชาการจะดำเนินไปอย่างไรขึ้นอยู่กับพิมพ์เขียว (Blueprint) ที่กำหนดไว้เป็นกรอบใหญ่ คือ หลักสูตรที่ใช้อยู่ในขณะนั้น

อำภา บุญช่วย (2552, หน้า 22) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า งานด้านวิชาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษา ส่วนงานอื่นๆ เป็นงานที่มาสสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ ดังนั้นงานวิชาการจึงมิใช่เพียงให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ ทำเลขเก่งเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โบแชมป์ (Beauchamp, 1985, p.78) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษา หน้าที่ของโรงเรียน คือ การให้ความรู้ทางวิชาการแก่นักเรียนเป็นสำคัญ แต่การที่โรงเรียนจะสามารถทำหน้าที่ด้านนี้อย่างสมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญ

แก่งานวิชาการ และเข้าใจขอบเขตการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเป็นอย่างดี ซึ่งงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาการที่สำคัญยังมี ดังนี้ งานด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน งานด้านปรับปรุงการเรียนการสอน และงานด้านการวัดผลและประเมินผล

เวลแมน (Wellman,1988, p.142) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญ ของโรงเรียน ส่วนการบริหารบุคลากรที่ดี งานธุรการที่ดี เป็นเพียงส่วนประกอบที่เป็นปัจจัย ส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ และอำนวยความสะดวกแก่การบริหารงานวิชาการโรงเรียน จะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียน

สมิท, และคนอื่นๆ (Smith,et al.,1991,p.115) กล่าวว่างานวิชาการเป็นงานสำคัญ และเป็นงานหลักของสถานศึกษา โดยได้จัดลำดับความสำคัญไว้เป็นอันดับแรก จากงานอื่นๆ ของผู้บริหารโรงเรียน 7 ด้าน ดังนี้

1. งานวิชาการ ร้อยละ 40
2. งานบริหารบุคลากร ร้อยละ 20
3. งานกิจการนักเรียน ร้อยละ 20
4. งานการเงิน ร้อยละ 5
5. งานด้านอาคารสถานที่ ร้อยละ 5
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ร้อยละ 5
7. ธุรการอื่น ร้อยละ 5

สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารงานที่สำคัญ และเป็นงานหลัก ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพราะเป็นการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนโดยตรง สามารถสะท้อนถึงคุณภาพของโรงเรียนและความสามารถในการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างยิ่ง

3. ขอบข่ายของงานบริหารวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ(2550, หน้า 29-30)ได้กำหนดขอบข่ายภารกิจของโรงเรียน ในด้านการบริหารวิชาการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไว้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผล
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการแก่สถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ไพศาล เสือพันธ์ (2551, หน้า 27-28) กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย

1. การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้
2. การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา
3. การวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
6. การพัฒนาและส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา
7. การจัดกิจกรรมการนิเทศเพื่อพัฒนาระบบงานวิชาการและการเรียนรู้ในสถานศึกษา

8. การดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือ การพัฒนางานวิชาการสถานศึกษากับองค์กรต่าง ๆ
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

จันทร์ธานี สงวนนาม (2551, หน้า 150) ได้กล่าวถึงการกำหนดขอบข่ายภารกิจของการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านวิชาการของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาไว้ 8 ภารกิจ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
4. การประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา
5. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

สมาน อัครภูมิ (2551, หน้า 271) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการของหน่วยงานตามกรอบนโยบายและแผนกระทรวงตามความต้องการจำเป็นในส่วนงานวิชาการของสถานศึกษา มีของเขต ดังนี้

1. การวางแผนวิชาการ
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การจัดการเรียนการสอน
4. การนิเทศและการพัฒนาการเรียนการสอน
5. การประเมินผลงานทางวิชาการ

ภารดี อนันต์นาวิ (2552, หน้า 280-286) ได้กำหนดขอบข่าย/ภารกิจการบริหารงานวิชาการ ดังนี้ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
9. การแนะแนวการศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน

และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

แฟเบอร์, และเชียร์รอน (Faber, & Shearron, 1970, p.212) ได้แบ่งงานวิชาการออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. การจัดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. การจัดเนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การจัดอุปกรณ์การสอน
5. การนิเทศการสอน
6. การส่งเสริมครูประจำการ

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1989, p.183) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการว่าประกอบด้วย

1. การตั้งปรัชญาการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
2. การจัดทำโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ
3. จัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและมีการเรียนการสอน
4. การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง
5. การจัดหาวัสดุสำหรับการเรียนการสอน

มิลเลอร์ (Miller, 1995, p.85) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการไว้ 4 ด้าน คือ

1. การจัดโปรแกรมเรียน
2. การปฏิบัติตามโปรแกรม
3. การติดตามการเรียนการสอน
4. การจัดบริการการสอน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าขอบข่ายของงานวิชาการมี 22 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการแก่สถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวทัศน์กร หน่วยงาน

และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

13. การส่งเสริมครูประจำการ
14. การตั้งปรัชญาการศึกษาขึ้นมา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
15. การจัดทำโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ
16. จัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและมีการเรียนการสอน
17. การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง
18. การจัดหาวัสดุสำหรับการเรียนการสอน
19. การจัดโปรแกรมเรียน

20. การปฏิบัติตามโปรแกรม
21. การติดตามการเรียนการสอน
22. การจัดการบริการการสอน

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และพนักงานครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี ใน 6 ด้าน คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
6. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

ซึ่งการวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา และพนักงานครู และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษานำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

1. การพัฒนาหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544, หน้า 14-15) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. หลักสูตร หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาที่ใช้สอน ซึ่งจะเน้นที่การกำหนดเค้าโครงหรือหัวข้อและรายละเอียดของเนื้อหาที่จะสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
2. หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

3. หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอน

4. หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนได้รับ

ธำรง บัวศรี (2545, หน้า 7) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดกระทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 9-12) กล่าวว่า หลักสูตร(Curriculum) มาจากภาษาละตินว่า "Currere" หมายถึง "Running Course" แปลว่า เส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ต่อมาได้นำศัพท์นี้

มาใช้ในทางการศึกษาว่า “Running Sequence of Course or Learning Experience” เป็นการเปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง การที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดจะต้องฝ่าฝืนความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ตามลำดับขั้นที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรเช่นเดียวกับนักวิ่งที่จะต้องวิ่งแข่งขั้นและฝ่าอุปสรรคไปสู่ชัยชนะและความสำเร็จให้ได้ และได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน หมายถึง เนื้อหาสาระหรือวิชาที่กำหนดให้ผู้เรียนแต่ละชั้นและระดับต่างๆ หรือกลุ่มวิชาที่จัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. หลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสบการณ์ หมายถึง ประสบการณ์รวมทั้งเนื้อหาวิชาทุกอย่างที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาตามที่จัดให้แก่ผู้เรียน

3. หลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่คนกลุ่มหนึ่งจัดเอกสารให้คนอื่นอีกกลุ่มหนึ่ง ประกอบด้วย หลักการ โครงสร้าง เนื้อหาสาระ ระยะเวลาเรียน กิจกรรม ประสบการณ์และการประเมินผลการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ

4. หลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่างๆ หมายถึง กิจกรรมที่ครูและนักเรียนจัดขึ้น หรือกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้ให้แก่นักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีประสบการณ์ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนด

5. หลักสูตรในฐานะที่เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน หมายถึง แผนในการจัดการศึกษาที่เป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนด

6. หลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทาง หมายถึง สิ่งที่สังคมมุ่งหวังหรือคาดหวังให้เด็กได้รับ กล่าวคือ ผู้ที่ศึกษาจนจบหลักสูตรไปแล้วจะมีคุณลักษณะหรือจะเกิดผลอย่างไรบ้าง

7. หลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบและกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง แผนการเตรียมโอกาสของการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่จัดขึ้นโดยโรงเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าโดยรวมเอาแผนย่อยๆ ที่เป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่คาดหวังเข้าไว้ด้วย

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 34-36) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมอื่นๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้บรรลุไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ แต่ละประเภท

บอบบิท (Bobbitt, 1981, p.42) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง รายการสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนต้องพบและกระทำ โดยอาศัยการพัฒนาความสามารถของตน เพื่อกระทำการสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของตนเองในวัยผู้ใหญ่

โอลิวา (Oliva, 1992, pp.5-6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน ชุมชนที่เรียน เนื้อหา โปรแกรมการเรียน ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน ลำดับของกระบวนการวิชา จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ กระบวนการที่ศึกษา ทุกสิ่งๆ ที่ดำเนินการในโรงเรียนรวมทั้งกิจกรรมต่างทั้งในและนอกห้องเรียน การแนะแนว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งการสอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน รวมทั้งประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด

กูด (Good, 1993, p.73) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ ดังนี้
 ประการที่ 1 หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อสำเร็จหรือรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง

ประการที่ 2 หลักสูตร หมายถึง ค่าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดเพื่อให้สำเร็จการศึกษา และสามารถเข้าศึกษาต่อในทางอาชีพต่อไป

ประการที่ 3 หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถานศึกษา

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา ทักษะ ความสามารถ เจตคติ และพฤติกรรมให้เป็นตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

จำเนียร ศิลปวานิช (2544, หน้า 23) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าการศึกษาของประเทศที่จัดให้เยาวชนนั้นเน้นไปทางใด เสริมสร้างทักษะและทัศนคติอันเกิดกับตัวเด็กได้อย่างไร

ธารง บัวศรี (2545, หน้า 9) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ไว้ว่า

1. หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์ หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติสิ่งนำเอาความมุ่งหมาย และนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำ ชั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา

2. หลักสูตร คือ สิ่งนำเอาความมุ่งหมาย และนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำชั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา

3. หลักสูตร คือ หัวใจของสถานศึกษา เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรแล้ว การศึกษาย่อมดำเนินไปไม่ได้

4. หลักสูตรเป็นการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนในแต่ละวัย แต่ละระดับการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน

5. หลักสูตรเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับผู้เรียนว่า จะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้

6. หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน และก็เป็นที่ยัง
ได้ว่า ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกัน

7. หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน
ธงชัย ช่อพฤษ (2548, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู
5. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของสังคมและพัฒนาการ
ของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียน
และสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่
ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วย
ความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร

9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร

10. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ
และเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
และชาติบ้านเมือง

ประพันธ์ สักยกกุล (2549, หน้า 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตร
จะกำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็น
แนวทาง

2. เป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ
เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ

3. เป็นเอกสารทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาลเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง
กับการศึกษาได้ปฏิบัติตาม

4. เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในระดับ
สถานศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ
บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุสำนักงาน ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษา

5. เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก
ควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายของการจัดการศึกษาของรัฐ

6. กำหนดแนวทางการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตาม จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

7. กำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปได้ ในรูปแบบใด

8. กำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่เป็น ประโยชน์แก่สังคม อันเป็นการพัฒนากำลัง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญงอกงามของประเทศ เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่ทันสมัย เหมาะสม มีประสิทธิภาพ ต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 38) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจ ของการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา ความเข้าใจในเรื่องของ หลักสูตร และการเรียนการสอนจะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปด้วยดี ทั้งแก่ตัวผู้เรียนและ ช่วยให้ผู้ครูได้มีทิศทางและสิ่งกำหนดในการสอน ความสำคัญของหลักสูตรมี 3 ประการ ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
2. งานด้านหลักสูตรทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ตามเป้าหมาย

3. หลักสูตรเปรียบเหมือนแบบแปลนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนา หลักสูตรบอกไว้ว่า วัตถุประสงค์ที่ต้องการมี อะไรบ้าง จะใช้อะไรเป็นวัสดุและอุปกรณ์จะสอน อย่างไร จัดเตรียมการสอนอย่างไรบ้าง เพื่อช่วยในด้านการเรียนการสอน หลักสูตรจึงมี ความสำคัญเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ เป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานของครูที่จะจัดประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงานของครูที่จะจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ทักษะ ความประพฤติ มีเจตคติที่ดี ต่อวิชาชีพ

โอลิวา (Oliva,1992,p.8) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร มีความสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นเอกสารซึ่งเป็นแผนการหรือโครงการจัดการศึกษาที่ระบุ แนวทางการจัดมวลประสบการณ์ เป็นส่วนกำหนดทิศทางจัดการศึกษาให้กับบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพทางการศึกษาตามเกณฑ์ มาตรฐานการศึกษาที่หลักสูตรกำหนดไว้

โซเวลล์ (Sowell,1996, p.5) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร มีความสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นเอกสารที่กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียน ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกฝ่ายต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนา บุคลากรให้มีประสิทธิภาพตามที่พึงประสงค์ให้แก่สังคมและประเทศชาติ

ทาบ (Taba, 1998, p.10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องชี้แนวทางหรือเป็นบทบาทบัญญัติของรัฐในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา และควบคุมการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญในการชี้แนะแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพทั้งยังเป็นตัวกำหนดที่จะให้ผู้เรียนเรียนตามศักยภาพของตนเองหากมีการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจแล้ว การศึกษาก็จะมีความเจริญก้าวหน้า มีประสิทธิภาพ ดังนั้น หลักสูตรจึงเป็นเครื่องชี้นำในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้ดีของประเทศชาติต่อไปได้เป็นอย่างดี

1.3 แนวทางการพัฒนาหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์ (2544, หน้า 64) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหา
4. การกำหนดมาตรการวัดและการประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินหลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545, หน้า 34) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรจะต้องประมวลความรู้ข้อมูลต่าง ๆ เช่น สภาพสังคม จิตวิทยา ปรัชญา กลุ่มเป้าหมาย

2. ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการใช้หลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 กำหนดหลักสูตร จุดประสงค์โครงสร้างรายวิชา
- 2.2 พัฒนาแผนการสอน สื่อการสอน วัสดุหลักฐาน
- 2.3 ทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ

2.4 การวางแผนการใช้หลักสูตร โดยนำหลักสูตรเสนอหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อความเห็นชอบร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร วางแผนอบรมครูและนำข้อมูลที่ค้นพบมาปรับปรุงก่อนนำหลักสูตรไปใช้

3. ขั้นดำเนินการใช้หลักสูตร โดยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หัวหน้าสถานศึกษาวางแผนในการอบรมครู การของบประมาณ วิธีการอบรม การประเมิน การอบรม การบริหารและการนิเทศ

4. ขั้นตอนตรวจสอบกระบวนการการใช้หลักสูตรและการสอน ใช้ข้อมูลค้นพบจากการประเมินหลักสูตรแต่ละระยะมาปรับปรุงหลักสูตร เสนอแนะทางเลือกเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 34) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระ ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

5. นิเทศการใช้หลักสูตร

6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 99) ได้กำหนดขอบข่ายการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมและเป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

3. นิเทศเพื่อการพัฒนาการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา

4. ติดตามประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 31) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับด้านพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ว่ามีแนวปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

2. จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ

4. เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ่งมากสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะได้แก่ การศึกษาด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริม ความเป็นเลิศผู้ปกครอง พิกัดและการศึกษาทางเลือก

5. เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องสภาพปัญหา ความต้องการ ของผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และโลก

6. สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรการจัดกระบวนการเรียนรู้ การสอน และอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 35) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ตามแนวทางของทาบา (Taba) ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ ของชุมชน

2. การตั้งวัตถุประสงค์ เมื่อรวบรวมข้อมูลได้ครบแล้ว จะเริ่มตั้งวัตถุประสงค์ การตั้งวัตถุประสงค์ต้องให้ครอบคลุมสิ่งที่วิเคราะห์ไว้แล้ว

3. การเลือกและการจัดระบบเนื้อหาวิชา การเลือกเนื้อหาวิชาสำหรับวิชาใด วิชาหนึ่ง ต้องขึ้นอยู่กับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้บรรลุเนื้อหาวิชา

4. การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดผล แล้วก็มาถึงวิธีสอนเนื้อหาเหล่านั้น

โบแชมปี (Beauchamp,1985,p.91) ได้เสนอหลักการพัฒนาหลักสูตรไว้ 6 ประการ คือ

1. มีการดำเนินงานเป็นระเบียบแบบแผนต่อเนื่องกัน โดยคำนึงถึงจุดเริ่มต้น ของการพัฒนาจากที่ใดก่อน แล้วจะดำเนินการอย่างไรในขั้นตอนต่อไป

2. การคำนึงถึงวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ หลักการและวิธีปฏิบัติ ตลอดจน องค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การทดสอบหลักสูตร

3. การพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการฝึกอบรมครูผู้สอนให้ เข้าใจหลักสูตรใหม่ ความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ

4. การคำนึงถึงประโยชน์ในด้านพัฒนาจิตใจและทัศนคติของผู้เรียน

5. มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือ การประสานงานอย่างดี จากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรทุกด้าน และเวลาในการติดตามผล

6. การมีผู้นำที่ชำนาญ และมีความสามารถในการงานเป็นอย่างดี

ไทเลอร์ (Tyler,1990, p.112) ได้กล่าวถึงขอบข่ายกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร 4 ประการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษาของสถานศึกษา
2. มวลประสบการณ์ทางการศึกษาที่สามารถสนองความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดขึ้น

3. จัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
4. การประเมินผู้เรียนในการบรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

โอลิวา (Oliva,1992, p.14) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
4. การกำหนดการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้หรือการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรเพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน
7. การเตรียมบุคลากร
8. การบริหารหลักสูตรและการสอน
9. การประเมินผลหลักสูตร ประกอบด้วย การประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร และการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

ทาบ (Taba,1998, p.12) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. กำหนดจุดประสงค์ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ เพื่อให้จุดประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
3. เลือกเนื้อหาสาระ โดยการเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอน ต้องให้ตรงกับความจำเป็นและความจำเป็นของสังคม
4. จัดเนื้อหาสาระ จัดระเบียบ แกไข ปรับปรุงเนื้อหาสาระให้พิจารณาความยากง่ายของสาระวิชาว่าอะไรควรเรียนก่อนเรียนหลัง
5. เลือกประสบการณ์ในการเรียนรู้ คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนรู้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จัดระเบียบ จัดลำดับ แก้ไขปรับปรุง ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้จัดกระบวนการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

7. การตัดสินใจว่ามีเนื้อหาและประสบการณ์ มีการเรียนรู้ได้ตรงกับ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ได้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลสารสนเทศที่เป็นความต้องการของชุมชน
2. การศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ
3. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ของนักเรียนในสถานศึกษา

4. การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษา

5. การนิเทศ ติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

7. การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของสถาน

ศึกษา

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.1 ความหมายของกระบวนการเรียนรู้

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 97-99) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การนำปัญหาที่ได้จากการศึกษามาพัฒนา ปรับปรุงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

กรมวิชาการ (2545, หน้า 27) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา รวมถึงความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 34) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผน และจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสาระหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

เกษม วัฒนชัย (2546, หน้า 12-15) ได้ให้ความหมาย กระบวนการเรียนรู้ว่า หมายถึง การรับการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ศรัทธา เจตคติ ค่านิยม ทักษะ

การงาน ทักษะชีวิต และการครองตน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

วรูม (Vroom,1980,p.99) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด

เคลน (Klein,1987,p.102) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ถาวรอย่างได้สัดส่วน ในความสามารถแสดงพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้น ในฐานะของประสบการณ์ที่ได้รับความสำเร็จหรือไม่ได้รับความสำเร็จ

แฮร์ริส (Harris, 1995, pp. 10 - 12) ได้ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดทำแผนงานเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ โดยคำนึงถึงบุคลากร เวลา สถานที่ และวัสดุ อุปกรณ์

ดริลคอลลี (Driscoll, 1997, p. 231) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวร พฤติกรรมที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม

ลูเนนเบิร์ก (Lunenburg, 2004, p. 86) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้ครูนำหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน อันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้ตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.2 ความสำคัญกระบวนการเรียนรู้

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 8) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาให้โรงเรียนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีแหล่งข้อมูลความรู้วิทยากร และสร้างเสริมประสบการณ์ที่กว้างขวางหลากหลายให้กับผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน มีทักษะการเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

กมล ภูประเสริฐ (2545,หน้า 44) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. สอดคล้องความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
2. ส่งเสริมความสามารถในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตหรือการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
3. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนแต่ละคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง และนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

5. ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันทั้งผู้เรียน ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ณรงค์ กาญจนานนท์ (2546, หน้า 29) กล่าวว่า ความสำคัญกระบวนการเรียนรู้ ในโรงเรียน เป็นตัวแปรที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้วย ผู้บริหารโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเป็นทั้ง “คนเก่ง” และ “คนดี” จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นประการสำคัญ ซึ่งนอกจากจะส่งผลต่อ ตัวนักเรียนแล้ว ยังมีผลต่อการบริหารงานในโรงเรียนด้วย การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยให้เกิด ความสุขในการทำงานร่วมกัน ลดปัญหาความขัดแย้งในการทำงาน ทำให้การบริหารเกิดความ คล่องตัว โรงเรียนจะสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

รุ่ง แก้วแดง (2547, หน้า 40-41) กล่าวถึงความสำคัญกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และมีการฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริงพร้อมทั้งปรับปรุง เนื้อหาสาระวิชาและกระบวนการเรียนรู้ในวิชาการสำคัญ

2. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน นักศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและการ ปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีลักษณะบูรณาการ

3. การทางภาษีเพื่อมาสนับสนุนให้มีหนังสือ อุปกรณ์การสร้างเสริมการเรียนรู้ และอุปกรณ์กีฬาที่มีคุณภาพและราคาถูก

4. สนับสนุนให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการค้นคว้า การวิจัย การสาธิต การสอนแนะนำวิธีการปฏิบัติต่อเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถ พิเศษ

ซูเบอะ (Zuber, 1991, p.231) กล่าวถึง ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ ไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบมีแบบแผนและเป็น โครงสร้างอันเป็นที่รวมความรู้ต่าง ๆ อย่างมีศิลปะ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาในฐานวิชาความรู้แขนงต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความ เจริญก้าวหน้าในยุคปัจจุบัน

เฮนรี (Henry, 1997, p. 342) กล่าวถึง ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการหรือวิธีการที่จะช่วยพัฒนาให้มนุษย์ได้รับการพัฒนา ช่วยสร้างสรรค์จิตใจของมนุษย์ ฝึกให้คิดอย่างมีระเบียบแบบแผน และยังช่วยส่งเสริมการสร้าง และใช้หลักการ รู้จักการคาดคะเน ช่วยในการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อผู้เรียน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน มีทักษะการเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองและยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของผู้เรียน อีกทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน และช่วยในการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา

2.3 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 47-48) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นศึกษาผู้เรียนและหลักสูตรการศึกษาของผู้เรียน เป็นการศึกษาขั้นมูลฐาน ผู้เรียนรายบุคคล ทั้งจุดเด่น จุดด้อย ความรู้เดิม ความสนใจ พร้อมทั้งกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในสิ่งที่อยากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรส่วน การศึกษาหลักสูตรและวางแผนการสอนนั้น ครูเตรียมสาระการเรียนรู้ จัดหาวัสดุกรรม และองค์ประกอบอื่นๆที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยศึกษาหลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้พร้อม ทั้งวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงและบูรณาการแต่ละ สาขาวิชาที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง และผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด

2. ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 2 ขั้นตอน คือ

2.1 การนำเข้าสู่บทเรียน ครูควรใช้ประเด็นคำถามหรือกิจกรรมที่กระตุ้น หรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดข้อสงสัย ครูจะต้องรู้จักผู้เรียนรายบุคคลเป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้ผู้เรียน ได้ใช้ความถนัดความสนใจและลีลาการเรียนรู้ในการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูเป็นผู้ที่สำคัญในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ตลอดจนการสรุปความรู้ ด้วยตนเองรวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์สมาชิกภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้

3. ขั้นประเมินผล การประเมินผลสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญนั้นจะต้องวัดและประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในส่วนของกระบวนการและผลงาน ทั้งด้านความรู้ความสามารถ ความรู้สึกและทักษะการแสดงออกทุกด้าน มีการวัดผลตามสภาพ จริง โดยเน้นการวัดจากการทำงาน แฟ้มสะสมผลงาน ในการประเมินผลสามารถประเมิน ระหว่างการเรียนการสอนและประเมินสรุปรวม

4. ขั้นสรุปและนำไปประยุกต์ใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนค้นพบความสามารถ จุดเด่นจุดด้อยของตนหลังดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งพิจารณาได้จากการหาข้อสรุปจาก บทเรียน โดยครูเป็นผู้ชี้แนะเพิ่มเติม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนความคิดการแสดงผล งาน การจัดนิทรรศการและการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และการ ดำรงชีวิตประจำวัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 34) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมรักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องการผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่นนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่นๆตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 99) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ไว้ 6 ประการ ดังนี้คือ

1. จัดทำแผนการเรียนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

2. จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลา สาระการเรียนรู้และผู้เรียน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้

4. ใช้การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้

5. ให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้

6. ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

จันทรานี สงวนนาม (2551, หน้า 152) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดอย่างอิสระ สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี

3. นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลหนึ่งจากหลาย ๆ แหล่ง และเป็นผู้อำนวยการความสะดวกให้แก่ผู้เรียน

4. เน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี

5. เน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ

6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดมากกว่าการค้นหาคำตอบที่ตายตัว เพียงคำตอบเดียว

7. ถือว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่

8. ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

ซูเบอะ (Zuber, 1991, p.231) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์ ขอบข่ายของเนื้อหา วิธีสอน วิธีการจัดกิจกรรม สื่อการเรียนการสอนและการประเมินผล

2. ศึกษาพัฒนาการด้านต่าง ๆ ความต้องการและความสามารถของผู้เรียน สมองความต้องการและจัดได้ตรงความสามารถของผู้เรียน

3. จัดหาสื่อการเรียนรู้อันผู้เรียนสามารถจับต้องได้ให้เพียงพอโดยใช้ของจริง ของจำลอง รูปภาพ จากสิ่งแวดล้อมที่รอบตัวและผู้เรียนคุ้นเคย ครูต้องจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อการเรียนให้มาก เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมทางการเรียนรู้เป็นรูปธรรม

4. จัดกิจกรรมให้สัมพันธ์ สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

5. จัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติ โดยใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ โดยครูเป็นผู้ดูแลใกล้ชิดตลอดเวลา

6. ฝึกให้ผู้เรียนเคยชินต่อการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีอิสระในการคิด ส่งเสริมให้ค้นคว้าหาเหตุผลด้วยตนเองให้มากที่สุดจากการปฏิบัติในกิจกรรม

7. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บ้าน

8. จัดและใช้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

ดริสคอลล์ (Driscoll, 1997, p.231) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ ได้แก่ ทบทวนความรู้เดิม เตรียมความคิดรวบยอด ชี้แนะตัวอย่างที่ใช้ความคิดรวบยอดและไม่ใช้ความคิดรวบยอด ชี้สรุปความคิดรวบยอด ชี้ทดสอบความคิดรวบยอด และนำตัวอย่างที่

สอดคล้องกับความคิดรวบยอดที่สอนให้ผู้เรียนร่วมกันอธิบายความคิดรวบยอดแล้วสรุปมีใช้การเสริมแรงกรณีต่อบทและให้มีการซักถามเพิ่มเติม

2. ขึ้นสรุปไปสู่วิธีลัด เพื่อสะดวกในการนำไปใช้
3. ขึ้นฝึกทักษะ
4. ขึ้นนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
5. ขึ้นประมาณผล

เฮนรี (Henry, 1997, p. 324) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้ ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบด้วยตนเองเริ่มจากสิ่งที่ย่างใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ยาก จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม โดยครูควรจัดกิจกรรมให้มีความสนุกสนานเชื่อมโยงกับกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ทั้งที่บ้านและโรงเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย 12 แนวทางดังนี้

1. การนำข้อเสนอแนะมาวางแผนพัฒนากระบวนการเรียนรู้
2. การจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน
4. การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
5. การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสาระความรู้กับการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
7. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
8. การนิเทศการเรียนการสอนแบบร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร
9. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น
10. การตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน
11. การประเมินผลการสอนของครู
12. การทบทวนและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้

3. การวัดผลและประเมินผล

3.1 ความหมายการวัดผลและประเมินผล

ทักษิณ อารยะจารุ (2548, หน้า 49) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง การวัดเป็นกระบวนการเชิงปริมาณในการกำหนดค่าเป็นตัวเลขนหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมาย

แทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัดโดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในส่วนของการประเมินผล เป็นกระบวนการในการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นดี เลว ปานใด โดยอาศัยข้อมูล หรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา

ธนิท เหลาแก้ว (2551, หน้า 15) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง การที่ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผล โดยส่งเสริมผลภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา แห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินภายนอก มีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้กำหนด นโยบาย เพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

ภัทธา นิคมานนท์ (2552, หน้า 172) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลไว้ว่า หมายถึง การนำข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดมาใช้ในการตัดสินใจ โดยการหาข้อสรุป ตัดสิน ประเมินค่าหรือตีราคา โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ล้วน สายยศ (2552, หน้า 172-173) ได้ให้คำนิยามของการประเมินผลไว้ว่า เป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินที่เป็นระบบ ครอบคลุมถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ นั่นคือ ประเมินดูว่า กิจกรรมที่กระทำทั้งหลายเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด บางกรณีจึงต้องใช้ปริมาณ จากการวัดมาพิจารณาตัดสินด้วยคุณธรรมแล้วลงข้อสรุป

แฟลนคิน (Flankin, 1984, p.142) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดคุณลักษณะของสิ่งของที่ต้องการในเชิงปริมาณ โดยผลที่ได้จากการวัด จะแสดงออกมาเป็นจำนวนหรือตัวเลขที่มีหน่วยคงที่ และกล่าวว่าการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การนำความสามารถ ทักษะที่สะท้อนถึงคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการสั่งสม ประสบการณ์ในการทำงานมาเทียบโอนในการศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

โบแชมป์ (Beauchamp, 1985, p.78) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบในการหาจำนวนปริมาณของสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัย เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อชี้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่วัดว่า มีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ใช้พัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน เพื่อวัดความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็น ประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

3.2 ความสำคัญการวัดผลและประเมินผล

วิชัย ดิสสระ (2542, หน้า 116) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการวัดและประเมินผล ไว้ 6 ประการดังนี้

1. วัดผลเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียน หมายถึง การวัดผลเพื่อดูว่า นักเรียนบกพร่องหรือไม่เข้าใจในเรื่องใดอย่างไร แล้วครูพยายามอบรมสั่งสอนให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้และมีความเจริญงอกงามตามศักยภาพของนักเรียน

2. วัดผลเพื่อวินิจฉัย หมายถึง การวัดผลเพื่อค้นหาจุดบกพร่องของนักเรียนที่มีปัญหาว่ายังไม่เกิดการเรียนรู้ตรงจุดใด เพื่อหาทางช่วยเหลือ

3. วัดผลเพื่อจัดอันดับหรือจัดตำแหน่ง หมายถึง การวัดผลเพื่อจัดอันดับความสามารถของนักเรียนในกลุ่มเดียวกันว่าใครเก่งกว่า

4. วัดผลเพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อทราบพัฒนาการของนักเรียน หมายถึง การวัดผลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนเอง เช่น การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแล้วนำผลมาเปรียบเทียบกัน

5. วัดผลเพื่อพยากรณ์ หมายถึง การวัดผลเพื่อนำผลที่ได้ไปคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคต

6. วัดผลเพื่อประเมินผล หมายถึง การวัดผลเพื่อนำผลที่ได้มาตัดสินหรือสรุปคุณภาพของการจัดการศึกษาว่ามีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำ ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

กรมวิชาการ (2545, หน้า 30) กล่าวถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลไว้ 3 ประการดังนี้

1. การวัดและประเมินผลเป็นการติดตามกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง การวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพจะให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิภาพ เป็นข้อมูลย้อนกลับที่จะช่วยติดตาม กำกับ ดูแล ความก้าวหน้าของผู้เรียนตลอดเวลา โดยผู้สอนจะนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาปรับแนวทางการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อม และพื้นฐานของผู้เรียน

2. การวัดและประเมินผล เป็นเครื่องมือผลักดันหรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนและส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน

3. การวัดและประเมินผล เป็นเครื่องมือนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้อของผู้เรียนในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสามารถและการพัฒนาการเรียนรู้อของตนเองอย่างต่อเนื่องและมีคุณธรรม ผู้เรียนจะได้ค้นพบความรู้ใหม่และแนวคิดในการแก้ปัญหาเพื่อการทำงานด้วยตนเองหรือจากการแนะนำของผู้อื่น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 30) กล่าวถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลไว้ 6 ประการดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูอาจารย์ ทำให้ครูอาจารย์ทราบว่าผลการสอนของตนเป็นอย่างไร และจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน นักศึกษา จะได้ทราบว่าตนมีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในบทเรียนหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเอง

3. เพื่อปรับปรุงการบริหารงานในสถานศึกษา ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน บันทึกการสอนที่นำมาสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไรจะได้แก้ไขปรับปรุงอย่างไร

4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไปในการทำงานและศึกษาต่อ

5. เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในการรับนักศึกษา ผลการเรียนรู้ และการสำเร็จตามหลักสูตร

6. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านการเรียน การสำเร็จ การเรียนของนักเรียน นักศึกษา

แฟลนคิน (Flankin, 1984, p. 144) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวัดประเมินผลว่าการวัดและการประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบผลจากการประเมินสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

โบแชมป์ (Beauchamp, 1985, p.80) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลว่า เป็นการประเมินผลเพื่อการค้นหาและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และเป็นการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่าการวัดและประเมินผลมีความสำคัญ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงผลการพัฒนาทางด้านการเรียนรู้
2. ช่วยให้ผู้สอนถึงจุดบกพร่องของนักเรียนที่มีปัญหา
3. ช่วยติดตาม กำกับ ดูแลความก้าวหน้าของผู้เรียนตลอดเวลา
4. เป็นเครื่องมือผลักดันหรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการเรียน

การสอน

5. ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสามารถและการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.3 แนวทางของการวัดและประเมินผล

ณัฐพล ชุมวรฐายี (2545, หน้า 87) ได้กล่าวถึงแนวทางการวัดผลประเมินผล ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ความสามารถผู้เรียนในด้านต่าง ๆ
2. พิจารณาจากความรู้ และประสบการณ์ตรง จากการปฏิบัติจริงการทดสอบการสัมภาษณ์ เป็นต้น
3. พิจารณาความสามารถและปฏิบัติได้จริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 35) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติการวัด ประเมินผล ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้อง กับมาตรฐาน การศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้และการจัด กิจกรรมการเรียนรู้

3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้น การประเมินสภาพจริง จากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน

4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และผลการเรียนจาก สถานศึกษาอื่น สถานประกอบการและอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษากำหนด

5. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 100) ได้กำหนด แนวทางการวัดผลและประเมินผลไว้ 6 ประการ ดังนี้ คือ

1. กำหนดระเบียบการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา

2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา ให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผล ของสถานศึกษา

3. วัดผล ประเมินผล อนุมัติผลการเรียนในสถานศึกษา

4. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณี ที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

5. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

6. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผล เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

จันทรานี สงวนนาม (2551, หน้า 154) ได้กำหนดแนวทางการวัดผล ประเมินผลไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. การประเมินผลระดับชั้นเรียนเป็นหน้าที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องประเมิน ผู้เรียนในแต่ละรายวิชา เพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและควรทำ อย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบ ความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นของการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อนำผลการประเมิน ไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่ม

สาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

3. การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่น ๆ ตามที่กระทรวง ฯ กำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งในแต่ละระดับช่วงชั้นอาจจัดกิจกรรมการวัดและประเมินผลด้วยวิธีดังนี้ 3.1) การประเมินตามสภาพจริง 3.2) การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน 3.3) การประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน

แฟลนคิน (Flankin, 1984, p. 152) ได้กล่าวถึงแนวทางการวัดผล ประเมินผลไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การประเมินตามวัตถุประสงค์ เป็นรูปแบบการประเมินที่ยึดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของบทเรียนเป็นหลัก
2. การประเมินแบบตอบสนอง เป็นรูปแบบการประเมินที่ยึดความคิดเห็นหรือการตอบสนองของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน
3. การประเมินเพื่อตัดสินใจ เป็นรูปแบบการประเมินที่ยึดวิธีการระบบเป็นหลักเพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางการตัดสินใจ
4. การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ เป็นรูปแบบการประเมินที่เครื่องมือและดุลยพินิจโดยตัวผู้ชำนาญเอง

โบแชมป์ (Beauchamp, 1985, p. 83) ได้กล่าวถึงแนวทางการวัดผล ประเมินผลไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สอน โดยจะใช้แบบประเมินผลให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สอนพิจารณาทั้งด้านคุณภาพ เนื้อหาสาระ และเทคนิคการจัดทำชุดบทเรียนนั้น แบบประเมินอาจเป็นสัดส่วนประมาณค่า หรือเป็นแบบเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย สรุปผลเป็นความถี่แล้วอาจทดสอบความแตกต่างระหว่างความถี่ด้วยไคสแควร์
2. ประเมินผลโดยผู้เรียนมีลักษณะเช่นเดียวกับการประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สอน แต่เน้นการรับรู้คุณค่าเป็นสำคัญ
3. การประเมินโดยการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นการหาประสิทธิภาพของชุดบทเรียนที่มีความเที่ยงตรงที่จะพิสูจน์คุณภาพและคุณค่าของชุดบทเรียน โดยจะวัดว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง เป็นการวัดเฉพาะที่เป็นวัตถุประสงค์ของการสอนโดยใช้ชุดบทเรียนนั้น อาจจำแนกเป็น 2 วิธี คือ

3.1 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ เช่น เกณฑ์ 80/80 หรือ 90/90

3.2 ไม่ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ล่วงหน้า แต่พิจารณาจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ หรือเปรียบเทียบว่าผลสัมฤทธิ์จากการเรียนด้วยชุดบทเรียนนั้นสูงกว่า หรือเท่ากับสื่อหรือเทคนิคการสอนอย่างอื่นหรือไม่ โดยใช้สถิติทดสอบ t-test

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผล มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา

2. การให้ครูจัดทำแผนการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้แต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

3. การให้ครูดำเนินการวัดผลประเมินผลการสอน ตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและจากผลงานของผู้เรียน

4. การจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น

5. การจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

6. การจัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

7. การรายงานผลการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

8. การกำกับและติดตามการวัดผลประเมินผลของครู

9. การจัดทำหลักฐานการศึกษาเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

4.1 ความหมายการวิจัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, หน้า 9) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่ได้มาซึ่งความรู้ ความจริง หรือคำตอบที่เชื่อถือได้ของข้อสงสัยหรือปัญหา และคำตอบที่เชื่อถือได้นั้น จะต้องมืองค์ประกอบ 2 ประการ คือ มีพยานหลักฐานหรือข้อมูลยืนยันและต้องได้มาอย่างมีระบบระเบียบที่เชื่อถือได้

สุรชัย ศิริโกคาภิรมย์ (2546, หน้า 9) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง การวิเคราะห์และบันทึกการสังเกต ภายใต้การควบคุมอย่างเป็นระบบและเป็นปรนัย ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างทฤษฎี หลักการหรือการวางนัยทั่วไป ซึ่งต้องอาศัยจิตใจและเจตคติที่อยากรู้อยากเห็น ต้องการความจริงใจและใจกว้าง ต้องอาศัยสมมติฐานที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎและมีระเบียบ ต้องมีการสังเกตเป็นเบื้องต้น เป็นการศึกษารายละเอียดของเหตุและผล มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะค้นพบทฤษฎีและการลงความเห็นสรุปเป็นหลัก ต้องมีการวางแผนที่ละเอียดรอบคอบในการรวบรวมและประเมินผลข้อมูล และต้องมีการจัดและสรุปข้อมูลที่รวบรวมได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 5) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการหาความรู้ความจริงใหม่ ที่มีระบบแบบแผนตามหลักวิชา อาศัยหลัก เหตุผลที่รอบคอบ รัดกุม ละเอียดยละเอียดและเชื่อถือได้และความรู้ความจริงนั้นจะนำไปเป็นหลักการ ทฤษฎี หรือข้อปฏิบัติที่ทำให้มนุษย์ได้รับรู้และนำไปใช้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตด้วยความสงบ สุข หรือป้องกันและหลีกเลี่ยงภัยอันตรายต่าง ๆ ได้

กรันดี,และเคมมิส (Grundy,& Kemmis,1982 p.39) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการหาความรู้จริงใหม่ ที่มีระบบแบบแผนตามหลักวิชา อาศัยหลักเหตุผลที่รอบคอบ รัดกุม ละเอียดยละเอียดและเชื่อถือได้ และความรู้ความจริงนั้นนำไปเป็นหลักการ ทฤษฎีหรือข้อปฏิบัติ ที่ทำให้มนุษย์ได้รับรู้และนำไปใช้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตด้วยความสงบสุขหรือป้องกัน และหลีกเลี่ยงภัยอันตรายต่าง ๆ ได้

คาร์ (Carr,1987, p.145) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง การวิเคราะห์และบันทึก การสังเกต ภายใต้การควบคุมอย่างเป็นระบบ และเป็นปรนัย ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างทฤษฎี หลักการหรือการวางนัยทั่วไป

เบส, คาน (Best,& Kahn,1993, p.253) กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง การ วิเคราะห์ที่มีระบบ ระเบียบ และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่ การพัฒนาเป็นข้อสรุปที่เป็น นัยทั่วไป หรือได้มีมาซึ่งหลักเกณฑ์หรือทฤษฎี อันสามารถนำไปใช้การพยากรณ์ได้

สรุปได้ว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการค้นหาความรู้และแนวทางปฏิบัติ ที่นำไปสู่ปฏิรูปการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้ สามารถนำผลการค้นพบมาแก้ไขการเรียนรู้หรือตัดสินใจ ในพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ความสำคัญของการวิจัย

สุภางค์ จันทวานิช (2545,หน้า 2-3) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัย เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาตอบปัญหาที่ตั้งไว้ประสบการณ์ได้บอกแก่มนุษย์ว่าการ ค้นหาข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบระเบียบเช่นการสังเกตเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอการตรวจสอบ แหล่งที่มาของข้อมูล การรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ ง่ายต่อการเข้าใจ จะช่วยให้คำตอบที่ได้มี ความน่าเชื่อถือมากขึ้น และกระบวนการวิจัยคือการเชื่อมโยงระบบความคิดกับระบบข้อเท็จจริง เข้าด้วยกัน โดยอาศัยเทคนิควิธีการต่าง ๆ ของศาสตร์เข้าช่วย ขอให้สังเกตว่าระบบของ ความคิดและข้อเท็จจริง นั่นคือไม่ใช่คิดสงสัยปัญหาเพียงชั่วคราวช่วยยามอย่างผิวเผิน แต่ต้องคิด ไตร่ตรองและได้แสวงหาคำตอบหรือความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่แล้วจนสามารถสรุปปัญหา ได้ชัดเจน ปัญหาที่ดีจากการคิดอย่างเป็นระบบคือ ปัญหาที่มาจากรากฐานของการมอง ปรัชญาการณ้อย่างเป็นระบบทุกด้าน (มิติ) แล้วจึงนำปรัชญาการณทั้งหมดนั้นมาประสานกับ หลักวิชาการหรือแนวคิดทฤษฎีในศาสตร์ ส่วนระบบข้อเท็จจริงก็คือ การรวบรวมข้อมูลจาก ปรัชญาการณ้อย่างเป็นระบบระเบียบจนได้แบบแผนที่แท้จริง มีการตรวจสอบความถูกต้อง

วาโร เฟ็งสวัสต์ (2546, หน้า 2-3) กล่าวว่าการศึกษาวิจัยมีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
2. เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาวิชาชีพครู ข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการค้นคว้าที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และครูเกิดการพัฒนาการเรียนการสอน
3. เป็นการแสดงความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู ด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติและทำให้อาชีพครูกลายเป็นวิชาชีพ
4. ทำให้การเรียนการสอนได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เป็นระบบเกิดผลดีแก่นักเรียน
5. เป็นการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษาเนื่องจากการวิจัยแบบนี้จะส่งเสริมบรรยากาศของการทำงานแบบประชาธิปไตย โดยที่ทุกฝ่ายเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และยอมรับในการค้นพบร่วมกัน

สุวิมล ว่องวานิช (2547, หน้า 25) กล่าวว่า การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาวิชาชีพครูเนื่องจากให้ข้อค้นพบที่ได้มาจากกระบวนการสืบค้นที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และครูเกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาผู้ที่มีส่วนร่วม นำไปสู่การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ และด้วยหลักการสำคัญของการวิจัยปฏิบัติที่เน้นการสะท้อนผล ทำให้การวิจัยแบบนี้ส่งเสริมบรรยากาศของการทำงานแบบประชาธิปไตยที่ทุกฝ่ายเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และยอมรับในข้อค้นพบร่วมกัน

รุ่ง แก้วแดง (2547, หน้า 28) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยไว้ว่า การวิจัย คือ เครื่องมือที่จะทำให้การทำงานของทุกคนเป็นไปอย่างเป็นระบบ เพราะการวิจัย คือ การที่สามารถศึกษาหาความรู้ ค้นคว้าได้อย่างมาก เพราะฉะนั้น ไม่ได้เป็นเรื่องยากอะไรเลย และสิ่งที่สำคัญก็คือจะต้องบูรณาการเรื่องการศึกษาให้เข้ากับทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นวิชาการ เรื่องการเรียนหรือเรื่องการสอน เรื่องการบริหารโดยใช้การวิจัยได้ทั้งหมด ต้องมีการทดลอง อยู่ตลอดเวลาสิ่งที่สำคัญก็คือต้องบูรณาการเรื่องการศึกษาเข้ากับทุกเรื่องและการวิจัยมีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นวิถีชีวิตของการศึกษาของชาติจะก้าวหน้าได้ต้องมีการวิจัยรองรับ สรุปความสำคัญได้ดังนี้

1. คนทุกคนต้องการเรียนรู้ เพื่อที่จะแก้ปัญหาและสร้างสิ่งใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมากให้ได้ มนุษย์ถึงจะอยู่รอด การวิจัยจึงมีบทบาทสำคัญ
2. การวิจัยเท่านั้น คือ กระบวนการที่สร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบวิธีอื่นมี แต่ไม่เป็นระบบ และไม่เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้น ถ้าเข้าใจเรื่องการศึกษาตรงนี้ได้และสิ่งที่สำคัญก็คือจะต้องบูรณาการเรื่องการศึกษาเพื่อเป้าหมายปลายทางของการสร้าง

คุณภาพการศึกษา หรือการให้การศึกษาที่มีคุณภาพกับผู้เรียน โดยการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 5) กล่าวว่า การวิจัยถือเป็นกิจกรรมพัฒนาปัญญา เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่มนุษย์เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาวิถีการดำรงชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมให้ดีขึ้น ทั้งยังใช้ในการปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและอารยธรรมของโลก ที่เปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอย่างดี การวิจัยได้มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ทั้งต่อการพัฒนาในส่วนเฉพาะตัวมนุษย์เองหรือแม้แต่ด้านสังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การค้าระหว่างประเทศ การเมืองการปกครองและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยที่ผ่านมาช่วยทำให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองในทางปัญญาตนเองไปได้อีกขั้นหนึ่ง และยังเป็นการสร้างรากฐานของการพัฒนาประชากรชาวไทยให้สามารถเข้าใจปัญหาของประเทศและร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

กรันดี, และเคมมิส (Grundy, & Kemmis, 1982 p.40) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. ช่วยให้ได้ความรู้ใหม่ ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ
2. ช่วยพิสูจน์หรือตรวจสอบความถูกต้องของกฎเกณฑ์ หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ

3. ช่วยให้เห็นสถานการณ์ ปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ
4. ช่วยพยากรณ์ผลภายหน้าของสถานการณ์ปรากฏการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

5. ช่วยในการวินิจฉัย ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม
  6. ช่วยแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
  7. ช่วยปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
  8. ช่วยปรับปรุงและพัฒนาสภาพความเป็นอยู่และวิถีดำรงชีวิตได้ดียิ่งขึ้น
  9. ช่วยกระตุ้นบุคคลให้มีเหตุผล รู้จักคิดและค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ
- คาร์ (Carr, 1987, p. 147) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยไว้ว่า การวิจัยจะทำให้ผู้วิจัยได้รับการพัฒนาในการฝึกความคิด การคิดวิเคราะห์ การฝึกสมรรถภาพทางสมองให้เกิดกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

เบส, คาน (Best, & Kahn, 1993, p. 253) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยจะต้องนำไปสู่การแก้ปัญหาเพื่อบรรลุเป้าหมายสุดท้าย กล่าวคือ การค้นพบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

2. การวิจัยมีประโยชน์ในการพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสำคัญของการวิจัย มีดังนี้
  1. เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาตอบปัญหาที่ตั้งไว้
  2. เป็นการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
  3. เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาวิชาชีพครู ข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการค้นคว้าที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และครูเกิดการพัฒนาการเรียนการสอน
  4. เป็นการแสดงความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู ด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติและทำให้อาชีพครูกลายเป็นวิชาชีพ
  5. ทำให้การเรียนการสอนได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เป็นระบบเกิดผลดีแก่นักเรียน
  6. เป็นการส่งเสริม สนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษา
  7. เป็นเครื่องมือที่จะทำให้การทำงานของทุกคนเป็นไปอย่างเป็นระบบ
  8. เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชนเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาวิถีการดำรงชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมให้ดีขึ้น

4.3 แนวทางของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กมล ภูประเสริฐ (2545, หน้า 85) กล่าวว่า ในการบริหารการวิจัยและพัฒนา ต้องจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การกระตุ้นความสนใจหรือการสร้างตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความตื่นตัวที่จะเริ่มทำ
2. การพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิจัย โดยการจัดหาหนังสือและเอกสารต่างๆ ให้บุคลากรได้ศึกษา หรือจัดประชุมปฏิบัติการและเชิญวิทยากรมาฝึกการวิจัย หรือส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมตามที่หน่วยงานต่าง ๆ เปิดการอบรมขึ้น
3. การประชุมปรึกษาหารือเพื่อวิเคราะห์ปัญหาในด้านวิชาการและร่วมวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน เพื่อให้การมองเห็นปัญหาชัดเจน จากนั้นช่วยกันแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา
4. การกำกับดูแล และส่งเสริมให้ดำเนินการแก้ปัญหาในลักษณะของงานวิจัย โดยการอำนวยความสะดวก หรือให้ความช่วยเหลือ ด้วยเหตุที่เป็นงานใหม่ ความต้องการกำลังใจและความช่วยเหลือจึงมีอยู่มาก
5. การสนับสนุนให้มีการแสดงผลงานการวิจัยของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความภาคภูมิใจ และเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 35) ได้เสนอแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
3. ฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. สร้างเครือข่ายในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพกับสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่น

ธีระ รุญเจริญ (2546, หน้า 136-137) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัยในโรงเรียน ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศการวิจัยในโรงเรียน โดยกำหนดให้การวิจัยเป็นนโยบายที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนและจัดนิทรรศการและเผยแพร่ผลงานวิจัยของครูและนักเรียน
2. จัดให้มีหน่วยงานและคณะกรรมการวิจัยประจำโรงเรียน
3. จัดหาทุนการวิจัย โดยการจัดทำงบประมาณประจำปีและแสวงหาแหล่งทุน
4. ส่งบุคลากรไปร่วมศึกษาอบรม ร่วมกิจกรรมการวิจัยและนำมาเสนอเผยแพร่
5. จัดดำเนินการวิจัยโดยตนเอง อย่างน้อยเข้าร่วมในโครงการวิจัยต่าง ๆ
6. ให้รางวัลในรูปแบบต่าง ๆ แก่ครูและนักเรียนที่มีผลการวิจัยดี

กรันดี,และเคมมิส (Grundy,&Kemmis,1982, p.40) ได้เสนอแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. ทำความเข้าใจปัญหา สิ่งแรกที่จะต้องทำความเข้าใจ คือ จะต้องสรุปปัญหาให้เป็นภาษาของตนเอง สามารถบอกได้ว่าโจทย์ถามหาอะไร อะไรคือเงื่อนไข และถ้าจำเป็นจะต้องใช้สื่อกับข้อมูลต่างๆ จะต้องเลือกสัญลักษณ์ที่เหมาะสมได้ จะต้องพิจารณาปัญหาอย่างตั้งใจหลาย ๆ มุม จนกระทั่งสามารถสรุปออกมาได้
2. วางแผนในการแก้ปัญหา ในขั้นตอนนี้จะต้องมองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ ในปัญหาให้ชัดเจนเสียก่อน สิ่งที่ต้องการมีความสัมพันธ์กับข้อมูลที่ให้อย่างไร โดยต้องนึกทบทวนความรู้ของตนเองว่ามีความรู้อะไรบ้างที่มีอยู่ ซึ่งสัมพันธ์กับปัญหานั้นบ้าง เทคนิคหนึ่งที่จะช่วยในการวางแผนแก้ปัญหาได้แก่ การพยายาม นึกถึงปัญหาที่เคยแก้มาก่อน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกัน ในการวางแผนนั้นควรจะแบ่งเป็นขั้นๆ โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนใหญ่ ๆ ก่อน และในขั้นตอนใหญ่แต่ละขั้น ก็ควรจะแบ่งออกเป็นขั้นตอนเล็กๆ นอกจากนั้นในขั้นนี้ต้องมองเห็นว่า ถ้าต้องการรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องใช้เหตุผลหรือข้ออ้างอะไร เพื่อจะได้สิ่งนั้นมาตามต้องการ

3. ดำเนินการตามแผน ขั้นนี้เป็นขั้นลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้ได้คำตอบของปัญหา

4. ขั้นตรวจสอบ เป็นขั้นการตรวจสอบเพื่อความแน่ใจว่าคำตอบถูกต้อง สมบูรณ์หรือไม่ โดยการพิจารณากระบวนการแก้ปัญหา เพื่อทำความเข้าใจและตรวจสอบหาคำตอบให้ถูกต้อง

เบส, คาน (Best ,& Kahn,1993, p. 257) ได้เสนอแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ควรเน้นการพัฒนาข้อสรุปที่เป็นนัยทั่วไป หลักการ หรือทฤษฎี
2. ต้องอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ที่สามารถสังเกตได้ หรือหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งในหลายกรณีจะเห็นว่ามีคำถามที่น่าสนใจหลายประการที่ไม่สามารถนำไปสู่กระบวนการทำวิจัยได้ เพราะไม่สามารถสังเกตได้

3. ต้องมีการสังเกตที่ถูกต้อง นักวิจัยอาจเลือกวิธีการวัดและเครื่องมือทางด้านปริมาณ หากมีความเหมาะสม และถ้าหากไม่สามารถใช้เครื่องมือด้านปริมาณที่เหมาะสมในการหาคำตอบได้ นักวิจัยก็จะต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือวิธีการที่ไม่ใช่เชิงปริมาณแทน

4. การเก็บข้อมูลใหม่ ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิหรือข้อมูลที่ใช้เป็นครั้งแรก หรือมีเจตนาที่จะเป็นการใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วสำหรับวัตถุประสงค์ใหม่ ในทางตรงกันข้าม การจัดการใหม่ หรือการนำเอาผลงานของผู้ทำวิจัยไว้แล้วมาศึกษาใหม่ ไม่ถือว่าเป็นการทำวิจัย เพราะการศึกษาดังกล่าวไม่ได้ทำให้เกิดความรู้สึกใหม่ขึ้นมา

5. ต้องมีวิธีการหรือแบบการวิจัย ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ที่เข้มแข็งและถือได้ว่าเป็นการวิจัย

6. ต้องการความรู้ ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญ ดังนั้นผู้ทำวิจัยจะต้องรู้ และเข้าใจปัญหาที่จะทำ พร้อมกับต้องรู้ด้วยว่าคนอื่นได้ทำวิจัยอะไรไว้บ้าง ผู้ทำวิจัยจะต้องรู้ ถ้อยคำที่ใช้แนวคิด และทักษะด้านเทคนิค เพื่อที่จะเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ อย่างถูกต้อง

7. ต้องมีวัตถุประสงค์และเหตุผลถูกต้องตามหลักตรรกวิทยา ดังนั้น ผู้ที่จะทำการวิจัย จึงควรใช้เครื่องทดสอบทุกอันที่เป็นไปได้ เพื่อให้วิธีการศึกษาที่ใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา หรือแม้แต่ข้อสรุปของงานวิจัยที่ค้นพบมีเหตุผลและนักวิจัยต้องพยายามขจัดอคติส่วนตัว หรือไม่ใช่อารมณ์ในการวิเคราะห์

8. ต้องเกี่ยวข้องกับคำถามที่ต้องการคำตอบของปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้

9. การทำวิจัยเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความอดทน นักวิจัยควรคาดการณ์ไว้ก่อนถึงความผิดหวังหรือความหมดกำลังใจ หากถึงตอนที่หาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งขึ้นได้ อย่างยากลำบาก

10. ต้องมีการบันทึกและรายงานอย่างระมัดระวัง โดยจะต้องให้คำนิยาม คำศัพท์ที่สำคัญ และจะต้องตระหนักถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ด้วย วิธีการศึกษาจะต้องกล่าวโดยละเอียด นอกจากนี้การอ้างอิงก็ต้องกระทำอย่างระมัดระวัง ผลการวิจัยจะต้องมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน และจะต้องเสนอข้อสรุปด้วยความระมัดระวัง

11. การทำวิจัยบางครั้งต้องการกำลังใจหรือการสนับสนุน ไม่ว่างงานวิจัยนั้นจะมีผลเกื้อกูลหรือขัดขวางต่อกลุ่มคนใดก็ตาม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มี 8 แนวทาง ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาการบริหารคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา
2. การใช้วิธีการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
3. การฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
4. การสร้างเครือข่ายการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น
5. การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการวิจัยของครูจากสถานศึกษา
6. การให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน
7. การนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหา
8. การรวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของครู

5. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

5.1 ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ไพบูลย์ แจ่มพงษ์ (2545, หน้า 39) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง มาตรการที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อช่วยให้การศึกษาของโรงเรียนมีหลักประกันว่า นักเรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

อรุณ จันทวานิช (2545, หน้า 79) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง วิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2545, หน้า 20) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารภายในสถานศึกษาว่า ได้มีการวางแผนการทำงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานพึงพอใจ

พฤษ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2545, หน้า 7) ให้ความหมายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่า หมายถึง ระบบการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาภายในบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

กระทรวงศึกษาธิการ(2546 ก, หน้า 3) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารที่มีการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยใช้วงจรการบริหาร พี ดี ซี เอ (P D C A) มาช่วยในการบริหาร เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความมั่นใจว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2545 หมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการ ดำเนินการ และรายงาน โดยมีการจัดทำรายงานประจำเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

ฮัทชิน (Hutchins,1991, p.22) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ช่วยให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าและบริการอย่างมีคุณภาพตามระดับที่กำหนด ในบางครั้งอาจผนวกเรื่องการตรวจสอบคุณภาพ(inspection) ไว้ในการประกันคุณภาพด้วย กล่าวอีกในหนึ่งประกันคุณภาพเป็นกิจกรรมกาบริการ และกิจกรรมการควบคุม เพื่อให้ได้คุณภาพที่คงเส้นคงวา เน้นการแก้ปัญหาในระยะยาว ซึ่งในระบบคุณภาพ ISO 9000 ก็กำหนดให้มีการประกันคุณภาพไว้เช่นกัน คือในข้อที่ว่าด้วยการป้องกัน(prevention) และการตรวจสอบ(correction)

จูรัน, และกรายนา (Juran,& Gryna, 1993, p. 565) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความมั่นใจว่ากิจกรรมในกระบวนการผลิตทั้งหมดดำเนินไปอย่างความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และมีประสิทธิภาพ

เดล (Dale,1994, p.22) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งได้รับการวางแผนและจัดระบบแล้วในกระบวนการบริหารคุณภาพที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่าจะได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้

ฮาร์แมน(Harman,1996,p.6) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กลไก (mechanisms) และกระบวนการ (processes) ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การรักษาและปรับปรุงคุณภาพของผลลัพธ์ เพื่อช่วยให้ผู้เกี่ยวข้อง (stakeholders) มั่นใจในวิธีควบคุมคุณภาพและมั่นใจในมาตรฐานของผลผลิต อีกทั้งเป็นการรับประกันหรือรับรองว่าจะได้มาตรฐานตามที่ระบุ

โรเบิร์ต (Robert, 1997, p.38) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง ระบบซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหากปัญหาเกิดขึ้นแล้วต้องตรวจสอบปัญหานั้นให้พบ แล้วอธิบายสาเหตุและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

5.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

พฤทธิ์ สิริบรรณพิทักษ์ (2545, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพ ดังนี้

1. เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
2. ป้องกันการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษา มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ และสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบุคคล เพื่อให้การจัดการศึกษาได้ผลผลิตที่มีคุณภาพออกสู่สังคม จำเป็นต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพการศึกษา
2. ด้านสังคม เพื่อให้สังคมมีการตรวจสอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและทำให้ชุมชนเกิดความมั่นใจว่าจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานจึงจำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา
3. ด้านการแข่งขันกับต่างประเทศ เพื่อพัฒนาให้คนไทยสามารถแข่งขันในเรื่องต่างๆ กับนานาประเทศได้ และอยู่ในแนวหน้าของภูมิภาคนี้ จึงจำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา
4. ด้านกฎหมายการศึกษา โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพ และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงาน

ต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอก

จूरัน,และกรายนา (Juran,& Guyna, 1993, p.567) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การประกันคุณภาพทำให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะต่างๆ ตามความคาดหวังของหลักสูตร
2. ประชาชนจะเกิดความมั่นใจในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาต่างๆ ว่าแต่ละแห่งมีคุณภาพการศึกษาในมาตรฐานกลางเดียวกัน
3. หน่วยงานต่างๆ สามารถรับผู้สำเร็จการศึกษาเข้าทำงานด้วยความมั่นใจ
4. สังคม มั่นใจในการจัดศึกษาของสถาบันการศึกษา
5. สถานศึกษา มีทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนตามมาตรฐานกลางที่กำหนด มีระบบบริหารคุณภาพ ระบบควบคุมคุณภาพ มีการทำงานเป็นมาตรฐาน ทำงานเป็นทีม และมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้เรียนและผู้ปกครองมีหลักประกันและความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานกำหนด
2. ครูทำงานอย่างมืออาชีพ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส มีความรับผิดชอบตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพ และเน้นคุณภาพ ได้พัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน
3. ผู้บริหารได้ใช้ภาวะผู้นำ และความรู้ความสามารถ ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบและมีความโปร่งใส เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับและนิยมชมชอบของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม
4. กรรมการสถานศึกษา ได้ทำงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสมเป็นผู้ที่ทำประโยชน์และมีส่วนพัฒนาสถานศึกษาและคุณภาพทางการศึกษาให้แก่เยาวชนและชุมชนร่วมกับผู้บริหารและครู สมควรที่จะได้รับความไว้วางใจให้มาเป็นกรรมการสถานศึกษา
5. หน่วยงานที่กำกับ และดูแลสถานศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระในการกำกับ ดูแลสถานศึกษา และก่อให้เกิดความมั่นใจคุณภาพของการศึกษาและคุณภาพของสถานศึกษา

5.3 แนวทางการพัฒนาประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545, หน้า 24-27) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ไว้ 12 ประการ ดังนี้

1. สถานศึกษา ศึกษารูปแบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3. จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุม สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนสถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

6. ดำเนินตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะบุคคลที่สถานศึกษาแต่งตั้งดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

8. จัดให้ผู้เรียนทุกคน ในทุกระดับช่วงชั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

9. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

10. หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

11. หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ

12. หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับสนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลและผลดุงประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 37) ได้เสนอแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพของสถานศึกษา

3. การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

4. สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการศึกษาของสถานศึกษา

6. สถานศึกษาประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพในการประเมินของสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สำนักงานการประเมินศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 100) ได้กำหนดขอบข่ายการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้คือ

1. สถานศึกษา ศึกษารูปแบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. สนับสนุนส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพในระดับหน่วยงานในสถานศึกษา

3. กำกับ ติดตามให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

4. ปรับปรุงและพัฒนาาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา จูร์น, และกรายนา (Juran, & Guyna, 1993, p.568) ได้กำหนดขอบข่ายการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. สถานศึกษา ศึกษารูปแบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพของสถานศึกษา

3. สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

4. การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

5. กำกับ ติดตามให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

6. ปรับปรุงและพัฒนาาระบบประกันคุณภาพ

7. ประเมินผลและรายงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

เดล (Dale, 1994, p.34) ได้กำหนดขอบข่ายการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. จัดคณะบุคคลในโรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการโรงเรียนดำเนินการ

3. สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

4. สถานศึกษาประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. คณะครู คณะกรรมการโรงเรียนติดตามการปฏิบัติของครูและผลที่เกิดขึ้น โดยสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาครู พัฒนาระบบการเรียนการสอน พัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีและพัฒนาระบบการวัด การประเมินเพิ่มเติม

6. ประเมินผลและรายงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ฮาร์แมน (Harman, 1996, p.7) ได้กำหนดขอบข่ายการดำเนินงานการประกัน คุณภาพภายใน ไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. จัดสมมนาการจัดการศึกษา

3. สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

4. การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

5. กำกับ ติดตามตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา

6. จัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 11 ประการ ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบและมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. การศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพ ของสถานศึกษา

3. การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา

4. การแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

5. การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

6. การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้

7. การประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. การกำกับ ติดตามการดำเนินการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

9. การประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

10. การรายงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

11. การปรับปรุง และพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

6. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

6.1 ความหมายการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

กัลยา พลีรักษ์ (2542, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในชุมชนได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมบริหารในการทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งทางวิชาการเพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

เจริญ งามดี (2547, หน้า 14) กล่าวว่า การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การศึกษา สำรวจความต้องการและสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน

กนกวรรณ โตแย้ม (2547, หน้า 7) ให้ความหมายการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการโดยความร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น

กิติมา ปรีดีติติก (2548, หน้า 237) กล่าวว่า การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การดำเนินงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ทั้งในด้านกระบวนการในการวางแผนการควบคุมการประสานงาน การจัดบุคลากร และการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน

อเมนู เทคา (Amenu Tekaa, 1988, p.159) ได้ให้ความหมายการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการของโรงเรียน ที่มุ่งส่งเสริมความรู้ และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน

เดวิส, และโทมัส (Davis, & Thomas, 1989, pp.20-24) ได้ให้ความหมายการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การวางแผนพัฒนางานวิชาการ การปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ตรงเป้าหมายและหาวิถีทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของงานวิชาการการให้แรงจูงใจสรรหาทรัพยากรที่จำเป็นตลอดจนร่วมมือกับชุมชนสร้างกฎระเบียบเพื่อสนับสนุนด้านวิชา

เซ็ง (Cheng, 1996, p.79) ได้ให้ความหมายการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การดำเนินงานหรือการบริหารจัดการโดยโรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษา ที่มุ่งเผยแพร่ความรู้ให้แก่กลุ่มบุคคล ชุมชน ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา และร่วมกันพัฒนาส่งเสริมการจัดการศึกษาในชุมชน

สรุปได้ว่า การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การเผยแพร่ความรู้จากองค์กรทางการศึกษา ซึ่งได้แก่โรงเรียนหรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาไปยังชุมชนบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้ชุมชนได้มีความรู้ และนำความรู้ไปพัฒนาชุมชนให้เจริญต่อไป

6.2 ความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2542, หน้า 852) กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนว่า แนวโน้มที่ชุมชนต่าง ๆ ต้องมีโรงเรียน ชุมชนหรือโรงเรียนต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นโรงเรียนชุมชน เกิดจากหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต โดยความต้องการของชุมชน และการศึกษาที่เป็นปัจจัยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้นั้นจะต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชน (สังคม) สิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างบูรณาการและโดยต่อเนื่อง

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542, หน้า 289) ได้กล่าวว่า สถาบันการศึกษาคือ สถาบันแห่งหนึ่งของชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน เป็นศูนย์พัฒนาชุมชน ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสถานฝึกงานอาชีพ ตลอดจนเป็นศูนย์ดำเนินงานของทางราชการ ทำนองเดียวกับชุมชนก็มีบทบาทและความสำคัญต่อสถาบันการศึกษา เช่น ช่วยเหลือสนับสนุนสถาบันในด้านต่าง ๆ ช่วยอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชน เป็นสถานที่ตั้งของหน่วยงานองค์การสถาบันการศึกษา ช่วยพัฒนา ปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อม กำหนดปรัชญา จุดหมายของสถาบันให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชนที่สถาบันตั้งอยู่ ตลอดจนบทบาทในการควบคุม สนับสนุนการดำเนินงานของสถาบัน สถาบันจะอยู่ได้ต้องอาศัยความเชื่อถือ และความร่วมมือของประชาชน

จิระศักดิ์ อินทร์หอม (2548, หน้า 33) กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนว่า เป็นการส่งเสริมการพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา รวมทั้งต้องหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

อเมนู เทคา (Amenu Tekaa, 1988, p.162) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนว่า การศึกษามีแนวโน้มที่จะสำเร็จในชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน จะมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ และเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการจัดการศึกษา จะทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จได้

เซ็ง (Cheng, 1996, p. 81) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนว่า การส่งเสริมความรู้แก่ชุมชนจะช่วยให้คนในชุมชนได้รับการพัฒนาได้เรียนรู้วิทยาการต่าง ๆ ที่ก้าวหน้า อีกทั้งยังเป็นกำลังหลักสำคัญในการช่วยเหลือโรงเรียนที่จะพัฒนาบุคลากรของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถ

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน มีดังนี้

1. แนวโน้มที่ชุมชนต่าง ๆ ต้องมีโรงเรียน ชุมชนหรือโรงเรียนต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นโรงเรียนชุมชน เกิดจากหลักการของการศึกษา ตลอดชีวิตโดยความต้องการของ

ชุมชน และการศึกษาที่เป็นปัจจัยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้นั้นจะต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชน (สังคม) สิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างบูรณาการและโดยต่อเนื่อง

2. ช่วยเหลือสนับสนุนสถาบันในด้านต่าง ๆ ช่วยอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชน ช่วยพัฒนา ปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อม กำหนดปรัชญา จุดหมายของสถาบันให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชน

3. ส่งเสริมการพัฒนาวิชาการและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา รวมทั้งต้องหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

4. มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน จะมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ และเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการจัดการศึกษา จะทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จได้

5. ส่งเสริมความรู้แก่ชุมชนจะช่วยให้คนในชุมชนได้รับการพัฒนาได้เรียนรู้วิทยาการต่าง ๆ ที่ก้าวหน้า อีกทั้งยังเป็นกำลังหลักสำคัญในการช่วยเหลือโรงเรียนที่จะพัฒนาบุคลากรของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถ

6.3 แนวทางของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 38) ได้กล่าวถึงแนวทางของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

1. สำรวจและเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเขตบริการของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมพัฒนาการพัฒนาวิชาการ และการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
3. การวางแผน การช่วยเหลือและสนับสนุนจากสถานศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
4. จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชน โดยสถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน บุคคล หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 102) ได้กล่าวถึงแนวทางของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

1. ดำเนินการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชน โดยร่วมมือกับบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการโดยร่วมมือกับบุคคลชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันทางสังคมอื่น
3. การวางแผน การช่วยเหลือและสนับสนุนจากสถานศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

4. ประชาสัมพันธ์ผลการจัดกิจกรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน เบเคอรา (Becerra, 1984, p.68) ได้กำหนดแนวทางของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. ศึกษาปัญหา และความต้องการของชุมชนในทุก ๆ ด้าน
2. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุติกร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
3. ผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นสรรหาทรัพยากร และวัสดุที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

4. ผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นติดตามผลการปฏิบัติการสอนของครูและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

5. ดำเนินการตามแผนงาน
6. กำกับและติดตามผลการจัดกิจกรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน
7. ประชาสัมพันธ์ผลการจัดกิจกรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน แม็คคาเบ (McCabe, 1986, p.41) ได้กำหนดแนวทางของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. สํารวจและเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเขตบริการของสถานศึกษา
2. สํารวจและศึกษาข้อมูลที่ชุมชนต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุนจากสถานศึกษา

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับชุมชน โดยสถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน บุคคล หน่วยงานและสถาบันทางสังคมอื่น

4. ผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นติดตามผลการปฏิบัติการสอนของครูและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

5. จัดให้มีคณะกรรมการภายในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยคนในชุมชน ผู้นำหน่วยงานภายในชุมชน และบุคคลสำคัญต่าง ๆ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. ให้บริการแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ อาคาร สถานที่ เครื่องใช้ บุคลากรของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. ประชาสัมพันธ์ผลการจัดกิจกรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน กาย (Gagne, 1989, p.93) ได้กำหนดแนวทางของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. สํารวจและเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเขตบริการของสถานศึกษา
2. แจงให้ผู้เรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ

3. ทบทวนความรู้ถึงสิ่งที่ดำเนินการให้ความรู้

4. เสนอสิ่งเราที่ศึกษาในชุมชนได้แสดงพฤติกรรมว่าได้เกิดความรู้ขึ้นแล้ว
ออกมา

5. แจ้งผลการแสดงพฤติกรรมกลับไป เพื่อให้ผู้ศึกษาทราบและแก้ไข
6. กำกับและติดตามผลการจัดกิจกรรมการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน
7. ช่วยให้ผู้เรียนได้จดจำสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ที่
เรียนรู้ใหม่

สรุปได้ว่า แนวทางของการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน มีดังนี้
1. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเขตบริการของสถานศึกษา
2. การศึกษาข้อมูลที่ชุมชนต้องการความช่วยเหลือและสนับสนุนจาก
สถานศึกษา

3. การพัฒนาวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่
จัดการศึกษา

4. การวางแผน การช่วยเหลือและสนับสนุนทางวิชาการร่วมกันระหว่าง
สถานศึกษากับชุมชน

5. ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นสรรหา
ทรัพยากรและวัสดุที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

6. ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นติดตามผล
การปฏิบัติการสอนของครู

7. การอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนในการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาในการ
จัดกิจกรรมของชุมชน

8. การกำกับและติดตามผลการจัดกิจกรรม

9. การช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ดาร์ตัน พิมพ์อุบล (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต ผลการวิจัยพบว่า
1) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต
ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบ
การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต
จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขุนชัย ทูยเวียง (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารวิชาการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการบุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมหวัง อาลัยญาติ (2551, บทคัดย่อ) ซึ่งทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำมากที่สุด 2 รายการ คือ ภาวะผู้นำทางจริยธรรมและภาวะผู้นำการมีส่วนร่วม ส่วนรายการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในระดับมาก 4 รายการ เรียงตามลำดับ คือ 1) ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง 2) ภาวะผู้นำทางการสอน 3) ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ และ

4) ภาวะผู้นำที่ต้องการแก้ปัญหา 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็น ว่า ผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ 1) มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 2) มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) มาตรฐานด้านการเรียนการสอน และ 4) มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ($r = .578$) และตัวแปรทั้งสองมีความแปรปรวนร่วมกันประมาณร้อยละ 33

ชาญณรงค์ เทียนพงษ์ (2551,บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจและเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีความแตกต่างกันด้านประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 321 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยภาพรวมมีค่า .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างด้วยค่าสถิติ ค่าเอฟ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยข้าราชการครูมีความพึงพอใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร และการนิเทศภายในตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูระหว่างประสบการณ์ในการทำงานของข้าราชการครูกับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 21-30 ปี มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริหารหลักสูตร ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 21-30 ปี มีความพึงพอใจแตกต่างจากข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 30 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี มีความพึงพอใจแตกต่างจากข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 30 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูระหว่างขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานของข้าราชการครูกับความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนของรัฐ สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 2 ในภาพรวมข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการ แตกต่างจาก ข้าราชการครูโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการ แตกต่างจาก ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการ แตกต่างจาก ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านการนิเทศภายใน ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลาง มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานวิชาการ แตกต่างจาก ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรภักดิ์ ฮานาฟี (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและความพึงพอใจต่อการดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และ เขต 2 การวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีสภาพการดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมมีสภาพการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสถานศึกษาขนาดใหญ่มีสภาพการดำเนินงานมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กใน 3 ด้านคือ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล และด้านการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล 4) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน แต่ด้าน การจัดหน่วยหรือคลังข้อมูลผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานมากกว่าผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก

รัชณี ชุณหปราณ (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตเซกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เขต 21 ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเซกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา หนองคาย เขต 21 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบผู้บริหาร และครูที่มีสถานภาพและขนาดโรงเรียนต่างก็มีการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเซกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายเขต 21 โดยรวมแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดของโรงเรียน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แอกที (Agthe,1980, pp. 3076-3077) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ครูใหญ่และครูยอมรับว่างานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะ โดยให้ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน 2) ครูใหญ่ทำหน้าที่การบริหารมากกว่าทำหน้าที่นิเทศการสอน 3) ครูใหญ่และครูมีความเห็นว่าโครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการจัดหลักสูตรในโรงเรียน 4) นวัตกรรมและเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงบทบาทครูใหญ่จากการเป็นผู้สั่งงาน เป็นผู้ประสานงานเป็นคณะมากขึ้น 5) มีการศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อแสวงหาวิธีแบบวิทยาศาสตร์เพื่อบริหารและพัฒนาหลักสูตร

ไวน์ (Wayne,1980, p.145) ได้วิจัยเรื่องการรับรู้บทบาทการนิเทศของครูใหญ่ประถมศึกษา เพื่อศึกษาบทบาทการนิเทศภายใน โดยใช้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในรัฐเป็นกลุ่มเวอร์จิเนีย จำนวน 278 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าในด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีอันดับความสำคัญสูง ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนการแนะแนวงานบริหารและวิชาการ และงานนิเทศภายใน ส่วนงานเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนผู้รับผิดชอบมาก คือ ครูใหญ่ ครูผู้สอนทำหน้าที่นี้น้อยมาก ในด้านเวลาที่ใช้ในการทำงานที่ครูใหญ่ใช้เวลาน้อยที่สุด คือ งานเกี่ยวกับวัสดุ และงานที่ครูใหญ่ใช้เวลามากที่สุด คือ งานนิเทศภายใน งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานการสอนและงานแนะแนว ในด้านเทคนิคที่ใช้ได้ผล คือ การเยี่ยมชั้นเรียนการประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีที่ได้ผลน้อยที่สุด คือ วิธีการใช้เอกสาร

มินูดีน (Minudin,1987,p.2403-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาททางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในรัฐซบาร์ท มาเลเซีย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีหน้าที่เป็นหลักในการประเมินผลโครงการของโรงเรียน สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษา และประสบการณ์เพิ่มขึ้นของโรงเรียนอย่างชัดเจน ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมดของโรงเรียนสอบในระดับชั้น รู้และเข้าใจกับข้อบังคับในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

แมททอกซ์ (Mattox, 1987, p.6061-A) ได้ศึกษาความต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ มีความต้องการที่จะมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการด้านนิเทศ ประเมินผล การปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร

ลาเซ็น เทอร์เรย์ (Larsen,Terry,1987,abstract) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำทางการศึกษาที่มีผลต่อความสำเร็จด้านวิชาการ จากแบบสอบถามผู้นำทางการศึกษาและครูโรงเรียนประถมในรัฐแคลิฟอร์เนีย สรุปได้ว่า พฤติกรรมของผู้นำทางการศึกษามีอิทธิพลต่อความสำเร็จด้านวิชาการของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญมากต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา หรือครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนทุกด้าน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และพนักงานครู ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี โดยศึกษาแนวคิดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ จำแนกได้ 6 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 6) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน